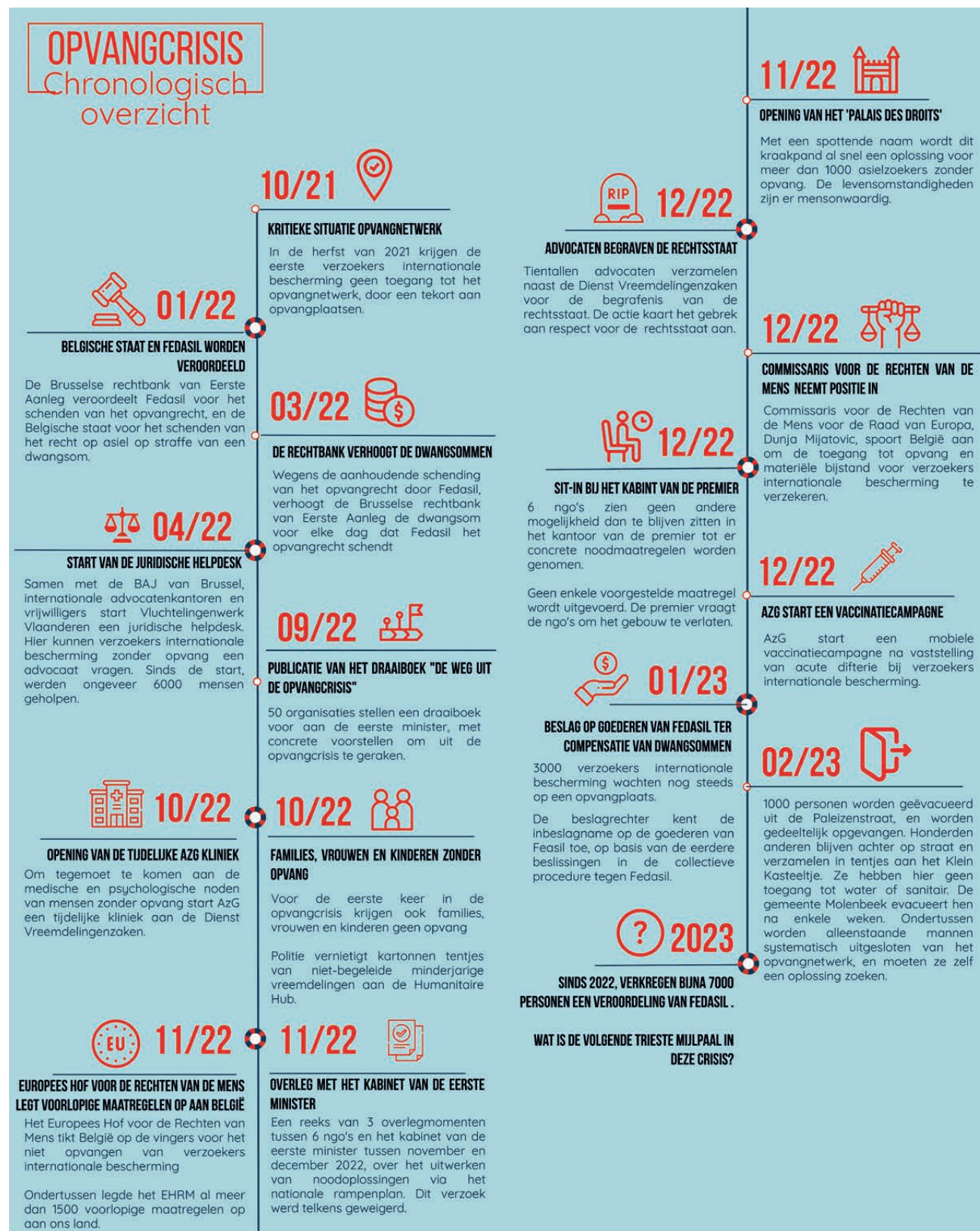

MEI 2023

Dashboard **OPVANGCRISIS**

OPVANG VOOR VERZOEKERS OM INTERNATIONALE BESCHERMING: EEN GRONDRECHT DAT AL BIJNA TWEE JAAR DAGELIJKS WORDT GESCHONDEN.

De Belgische 'Opvangwet', die de Europese Opvangrichtlijn¹ omzet, voorziet in 'een recht op opvang dat verzoekers om internationale bescherming (IB) in staat moet stellen een menswaardig bestaan te leiden'.² Volgens de wet, **bestaat deze opvang niet alleen uit huisvesting, maaltijden en kleding. Het omvat ook sociaaljuridische ondersteuning, medisch-psychologische zorg, toegang tot opleiding en tolkdiensten**³. Dit recht op opvang is een **fundamenteel recht** voor verzoekers om internationale bescherming en moet worden gegarandeerd door de Belgische staat en Fedasil, het Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers. België schendt dit fundamentele recht elke dag, sinds oktober 2021. Verzoekers om internationale bescherming, voornamelijk alleenstaande mannen, worden niet langer onmiddellijk opvangen door Fedasil. Als gevolg van deze systematische opvangweigeringen verblijven ze maandenlang op straat. In oktober 2022 was er voor de eerste keer ook geen opvang voor niet-begeleide minderjarigen, alleenstaande vrouwen, gezinnen en personen met medische problemen.

Naast deze schending van het opvangrecht is de toegang tot het opvangnetwerk voor verzoekers om internationale bescherming zonder opvang onduidelijk en niet transparant. Ondanks al die tijd hebben de bevoegde overheidsdiensten geen uniform systeem uitgewerkt waardoor er verschillende wachtlijsten voor opvang naast elkaar bestaan. Dit creëert een verwarrend systeem waar niemand aan uit kan. Er zijn drie wachtlijsten: een algemene wachtlijst, een lijst van mensen met een gerechtelijke uitspraak tegen Fedasil en een lijst op basis van kwetsbaarheidscriteria. Onlangs is er nog een vierde 'systeem' bijgekomen. Noodopvangorganisaties kunnen nu verzoekers om internationale bescherming in hun centra registreren via een applicatie. Vervolgens worden deze verzoekers uitgenodigd voor een opvangplaats. Deze vier parallelle systemen creëren verwarring en onduidelijkheid. Daarnaast hebben de verzoekers om internationale bescherming zelf geen toegang tot deze applicatie of de verschillende wachtlijsten. De enige constante, is een gestage toename van het aantal mensen op de wachtlijst.

¹ Richtlijn 2013/33/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming (herschikking).

² Art. 3, §1, wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen (hierna 'Opvangwet').

³ Art. 2, §, Opvangwet.

Op dit moment wachten duizenden mensen maandenlang op een opvangplaats. Gedurende deze hele periode worden ze gedwongen hun toevlucht te zoeken in kraakpanden of op de trottoirs van Brussel. In sommige gevallen worden ze zelfs door de politie van de ene locatie naar de andere gedreven. Dit leidt ertoe dat mensen van de radar verdwijnen, wat erg zorgwekkend is, zowel voor de individuele opvolging van hun dossiers als voor hun eigen veiligheid.

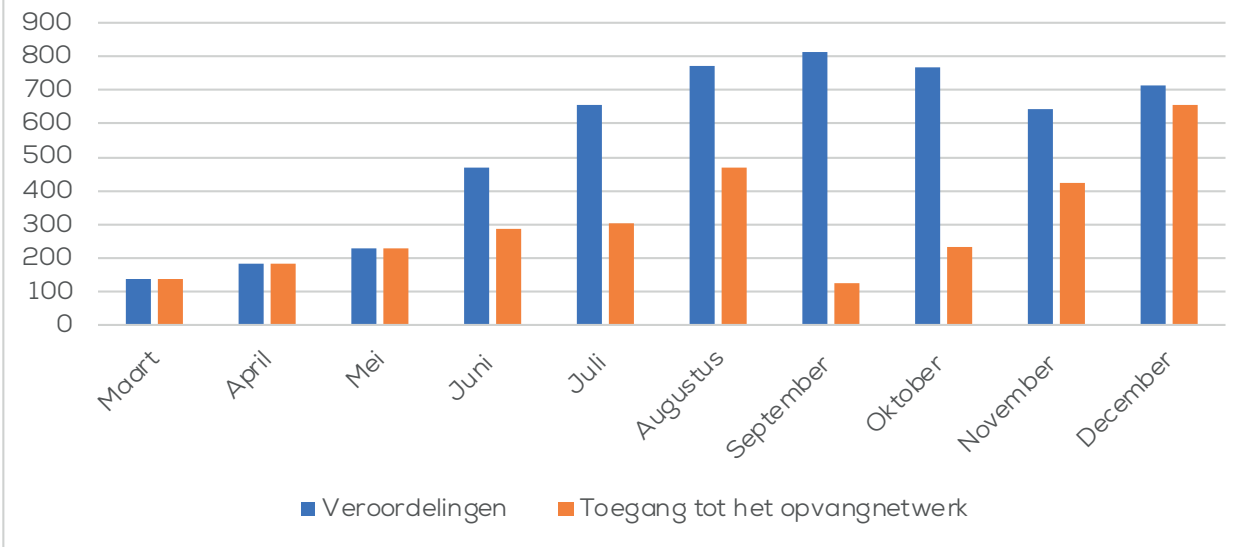

Sinds het begin van de opvangcrisis heeft Vluchtelingenwerk Vlaanderen in samenwerking met partnerorganisaties een juridische helpdesk opgezet. Verzoekers om internationale bescherming die geen opvang hebben, krijgen via deze helpdesk een advocaat toegewezen. Deze advocaat begint een procedure bij de arbeidsrechtbank om de opvang te verkrijgen waar men recht op heeft. Sinds april 2022 heeft deze helpdesk ongeveer 6.000 bezoekers ontvangen.

In 2022 en in de eerste vijf maanden van 2023 heeft de arbeidsrechtbank van Brussel Fedasil meer dan 6.761 keer veroordeeld wegens het niet naleven van haar verplichtingen om verzoekers om internationale bescherming op te vangen. Als gevolg op de niet-uitvoering van deze veroordelingen heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) meer dan 1.656 voorlopige maatregelen uitgevaardigd. Het Hof dringt er bij België op aan om passende materiële opvangvoorzieningen te bieden.

Op 20 februari 2023 heeft een Nederlandse rechtbank in eerste aanleg een Dublinoverdracht aan België vernietigd vanwege de opvangcrisis. Deze crisis ondermijnt het beginsel van 'wederzijds vertrouwen tussen de lidstaten van de Europese Unie', wat de basis vormt van het Gemeenschappelijk Europees Asiel- en Migratiebeleid. De rechtbank stelde vast dat mannelijke, alleenstaande verzoekers om internationale bescherming, systematisch de toegang tot het opvangnetwerk wordt ontzegd en zij geen effectief rechtsmiddel hebben om dit aan te vechten. Volgens het arrest is er een risico op onmenselijke of vernederende behandeling die in strijd is met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens als de betrokken verzoeker van internationale bescherming naar België zou worden teruggestuurd.

Veroordelingen en toegang tot het opvangnetwerk - 2022

Uit deze grafiek blijkt duidelijk dat het aantal personen met een veroordeling dat een opvangplaats krijgt, telkens kleiner is dan het aantal veroordelingen per maand. Dit betekent dat het aantal personen op de wachtlijst alleen maar toeneemt.

VAN MEERDERE COLLECTIEVE VEROORDELINGEN...

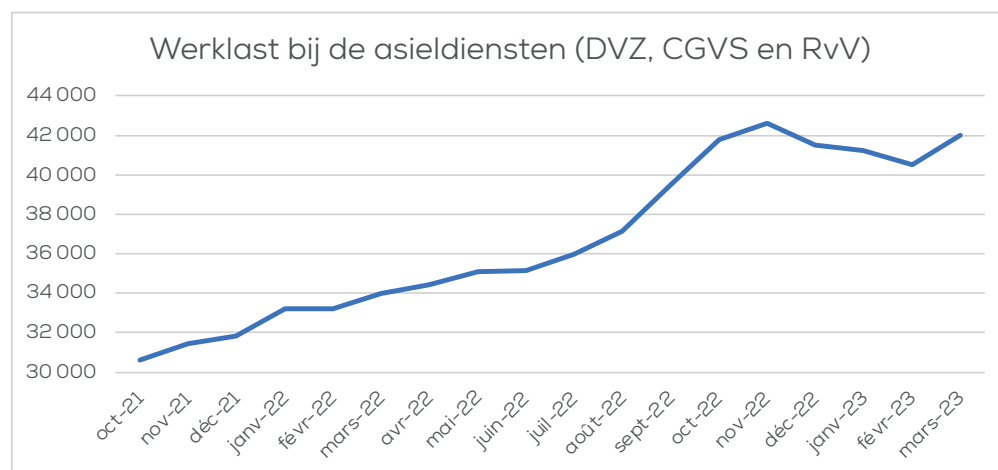
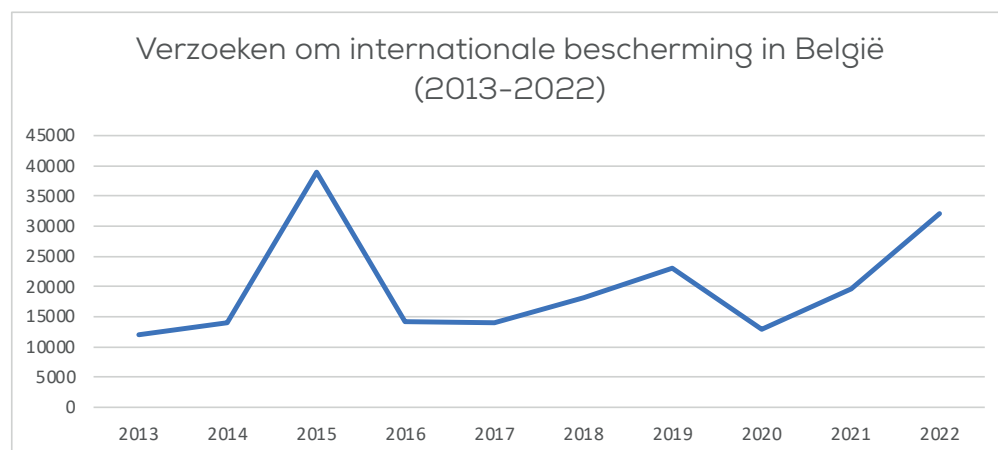
In januari 2022 heeft de Brusselse rechtbank van eerste aanleg, naar aanleiding van een rechtszaak die werd aangespannen door tien organisaties, geoordeeld dat de Belgische staat en Fedasil hun internationale verplichtingen moeten nakomen. Dit betekent dat zij verzoekers IB onder waardige omstandigheden moeten opvangen, anders riskeren ze dwangsommen. Fedasil heeft deze rechtelijke beslissing niet nageleefd. Daarom hebben de organisaties zich opnieuw tot de rechtbank van eerste aanleg gewend om een verhoging van de dwangsommen te eisen. Deze verhoging werd in maart 2022 toegekend. Hierna bevestigde Het Hof van Beroep deze dwangsommen in oktober 2022. Eind januari 2023 stelde de beslagrechter de organisaties opnieuw in het gelijk.

Meer dan een jaar later is de situatie op het terrein nog steeds niet opgelost en hebben de Belgische staat en Fedasil geen enkele dwangsom betaald. Ondanks de herhaalde veroordelingen van deze praktijk zijn onze organisaties nog steeds verwickeld in gerechtelijke procedures voor de rechtbank van eerste aanleg.

Op 8 maart 2023, bereikte de federale regering een akkoord over maatregelen om de opvangcrisis aan te pakken. Deze maatregelen omvatten onder meer het creëren van bijkomende plaatsen en het uitstromen van bepaalde categorieën verzoekers om internationale bescherming uit het opvangnetwerk. De timing voor het realiseren van deze maatregelen loopt tot begin 2024. Echter, deze maatregelen bieden geen oplossing voor de urgente situatie ter plaatse. Duizenden verzoekers om internationale bescherming zijn momenteel dakloos en deze maatregelen bieden hen geen directe oplossing. Ook op lange termijn zijn de voorgestelde maatregelen ontoereikend om voor elke verzoeker om internationale bescherming een opvangplaats te garanderen. In totaal zijn er 1.950 nieuwe opvangplaatsen gepland en de regering wil 2.000 bewoners versneld uit het opvangnetwerk laten vertrekken. In een ideaal scenario levert dat 3.950 extra opvangplaatsen op. Dit is verre van voldoende.

Eind april 2023 stonden er nog 3.171 opvanggerechtigde verzoekers om internationale bescherming op de wachtlijst voor opvang. Hoewel het aantal maandelijkse verzoeken om internationale bescherming op dit moment lijkt te stabiliseren en het opvangnetwerk enige ruimte lijkt te hebben, betekent dit niet dat de opvangcrisis minder acuut is. Als we rekening houden met de jaarlijkse stijging van het aantal asielaanvragen vanaf het voorjaar tot na de zomer, kunnen we verwachten dat er in 2023 meer dan 30.000 asielaanvragen zullen zijn. Dit betekent dat als deze regering de ernst van de opvangcrisis blijft negeren, mannen systematisch geen toegang zullen hebben tot het opvangnetwerk tot 2024. De impact hiervan op het welzijn van deze mensen is enorm. Wij blijven ons verzetten tegen het normaliseren van deze situatie.

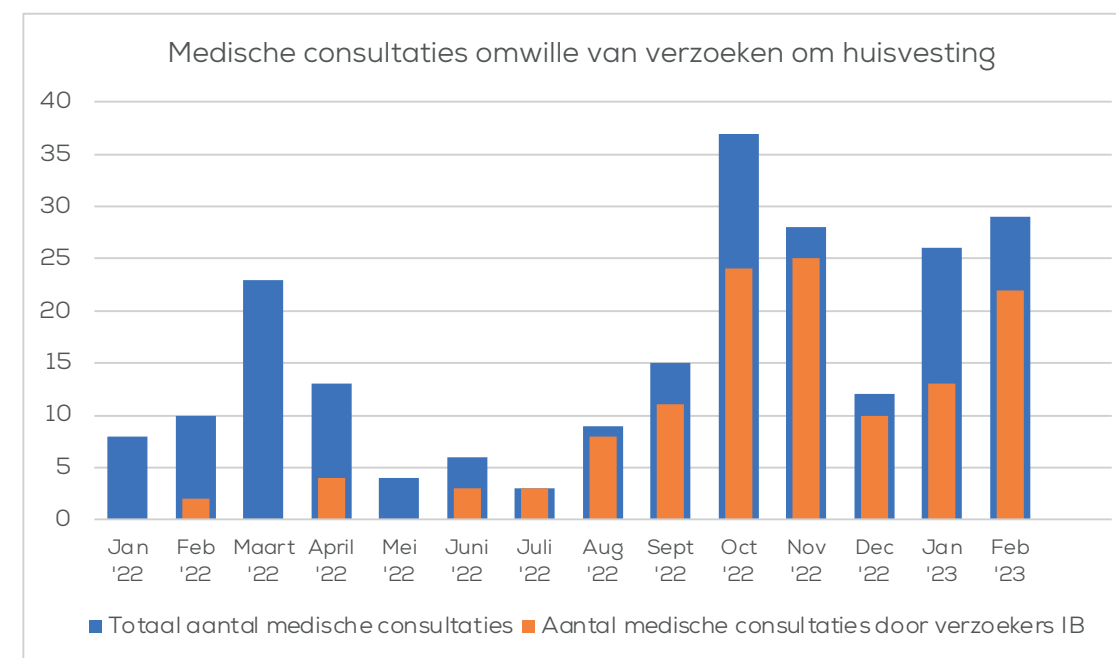
Gevolgen voor mensen en de toegang tot basisdiensten

Het directe gevolg van deze crisis is vooral het gebrek aan opvangplaatsen en de precare levensomstandigheden waaraan (onder meer) verzoekers om internationale bescherming worden blootgesteld.

Om een beter beeld te krijgen van de situatie, hebben drie diensten van de Humanitaire Hub, een dagcentrum waar allerlei doelgroepen terecht kunnen voor medische, juridische en materiële hulp, gegevens verzameld over verzoekers om internationale bescherming. Meer bepaald de medische dienst van Dokters van de Wereld, de dienst geestelijke gezondheidszorg van Artsen Zonder Grenzen en de dienst Socio-Juridische en Administratieve informatie (SISA) van Brussel Refugees.

De verzoekers om internationale bescherming laten in eerste instantie een duidelijke behoefte aan opvang zien:

Dokters van de Wereld registreert 'verzoek om huisvesting' als reden voor een medische consultatie. Van alle medische consultaties omwille van een 'verzoek om huisvesting' (van januari 2022 tot februari 2023), is 56% afkomstig van verzoekers om internationale bescherming met een duidelijke stijging tussen oktober 2022 (65%) en november 2022 (89%).

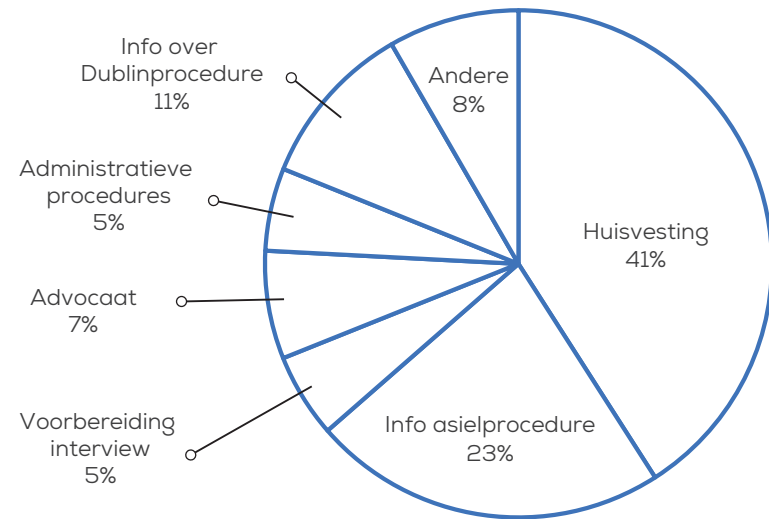

De redenen voor een consultatie bij de dienst Socio-Juridische en Administratieve informatie (SISA) van Brussel Refugees zijn uiteenlopend. Hulpvragers kunnen verschillende behoeftes kenbaar maken:

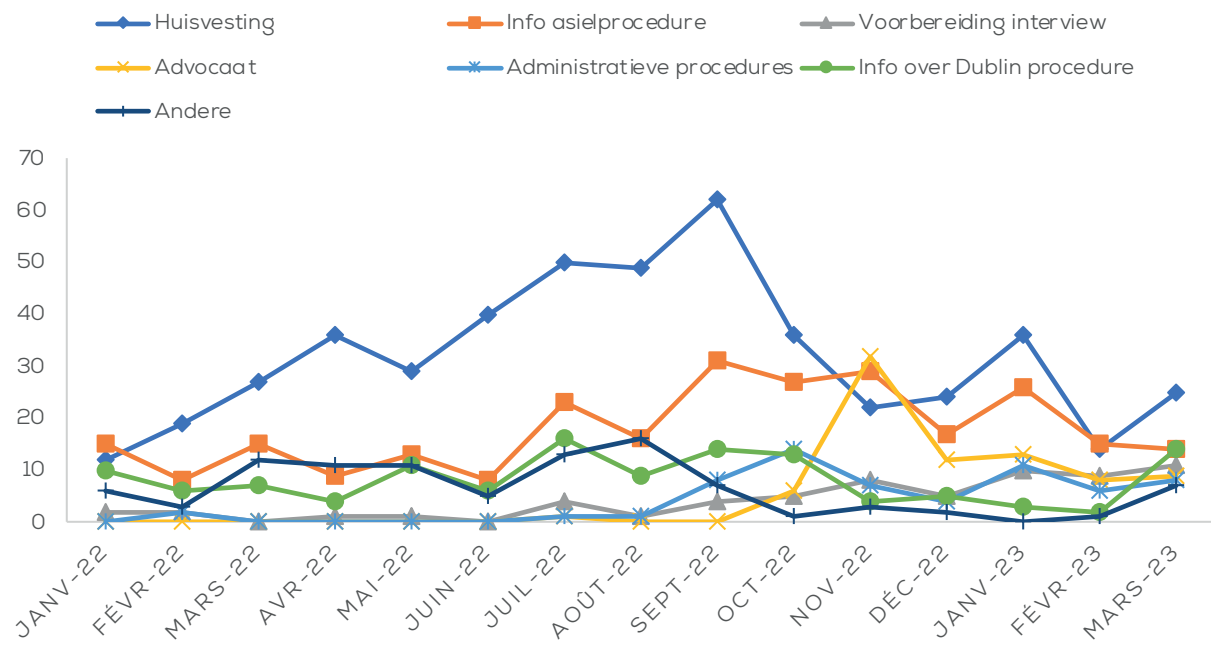
- De belangrijkste behoefte van verzoekers om internationale bescherming bij SISA-consultaties in de referentieperiode (januari 2022 - maart 2023) betreft huisvesting: 41% van de hulpvragen heeft betrekking op huisvesting en gerelateerde zaken.
- In oktober 2022 er een piek in de verzoeken om huisvesting. Hierna dalen deze verzoeken opnieuw, voornamelijk door de opening van nieuwe tijdelijke noodopvang en de bezetting van kraakpanden.

NODEN VAN VERZOEKERS OM IB OP CONSULTATIE BIJ SISA
(JANUARI 2022 - MAART 2023)

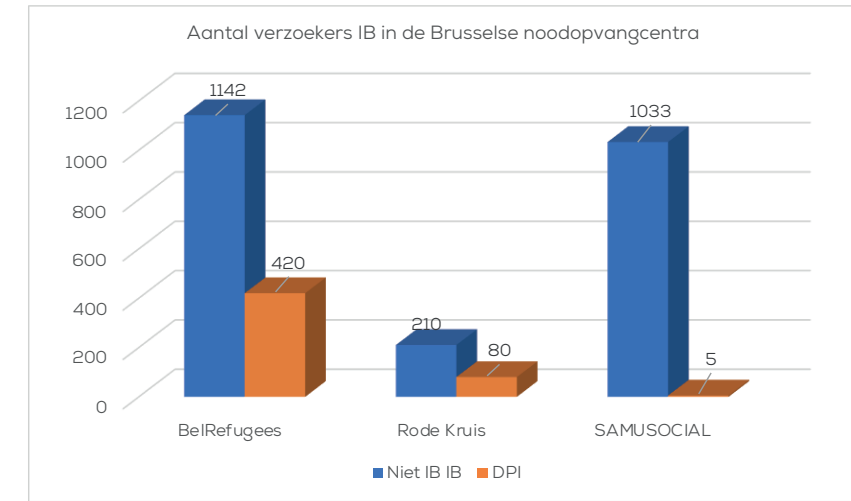

NODEN VAN VERZOEKERS IB OP CONSULTATIE BIJ SISA

Het gebrek aan opvangplaatsen heeft een aanzienlijke impact op het aantal verzoekers om internationale bescherming dat geen toegang heeft tot overheidsdiensten en daardoor afhankelijk zijn van de reeds overbelaste diensten van niet-gouvernementele organisaties (ngo's).

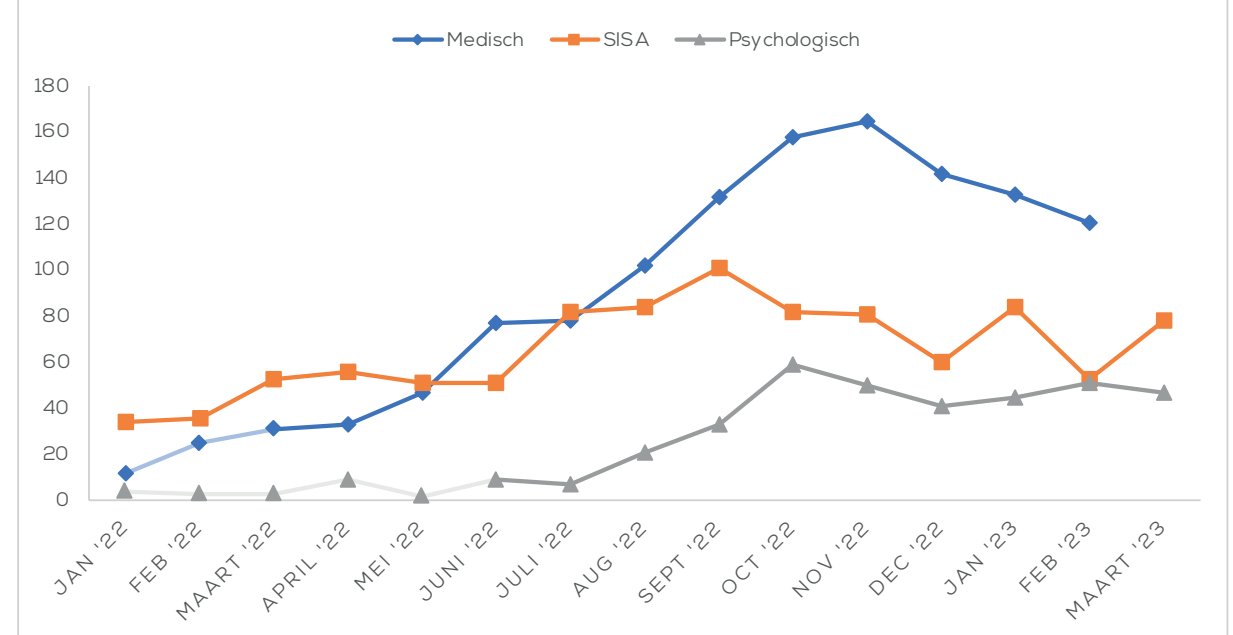
In de Brusselse noodopvangcentra verblijven gemiddeld 21% verzoekers om internationale bescherming, in absolute cijfers zijn dit meer dan 500 personen (37% in de BelRefugees centra, 38% in de Croix Rouge centra en 1% in de SAMUSOCIAL centra)⁴.

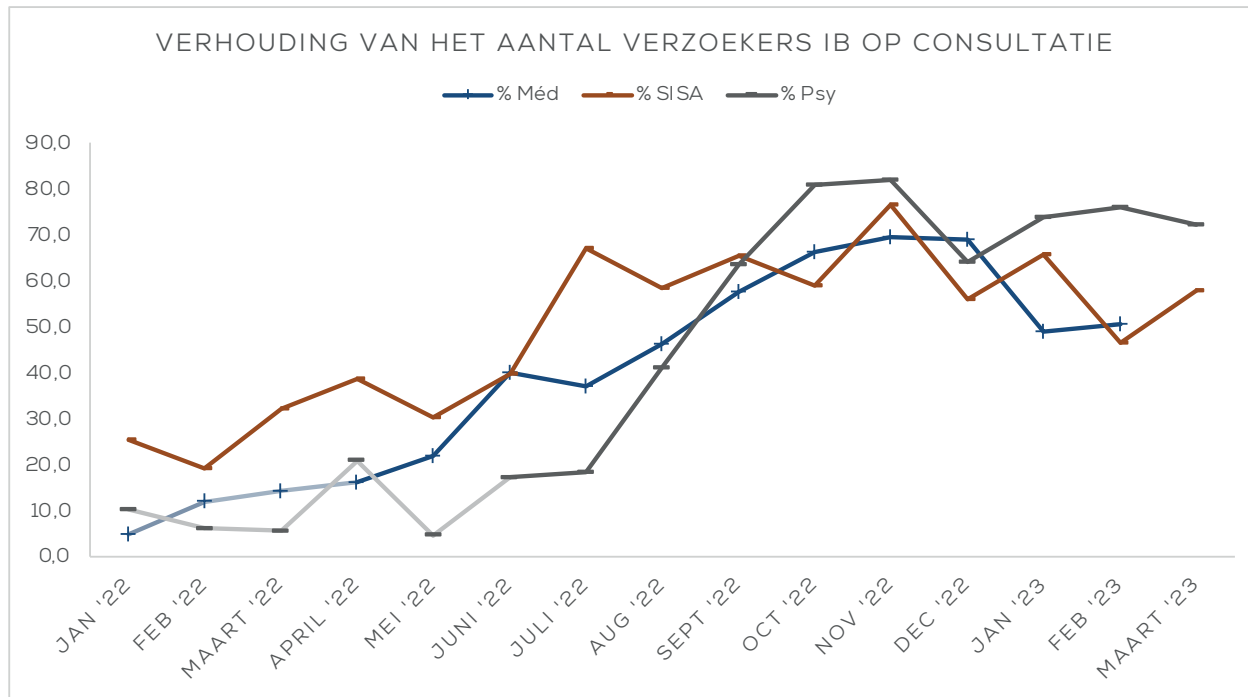
Eenzijds kunnen deze opvangcentra niet voldoen aan de opvangvereisten zoals vastgelegd in de Opvangwet. Verzoekers om internationale bescherming hebben er namelijk geen toegang tot alle diensten die de opvangwet voorschrijft. Anderzijds legt het aantal verzoekers om internationale bescherming extra druk op de organisaties en hun capaciteit om andere mensen in nood op te vangen, zoals daklozen en mensen in onwettig verblijf. Voor deze doelgroepen bestaan al langer toenemende wachtlijsten. Hun verblijf in deze opvangcentra wordt door de overbezetting alleen maar korter.

Daarnaast is er sinds juni 2022 ook een aanzienlijke toename in het aantal consultaties door verzoekers om internationale bescherming in de Humanitaire Hub, zowel in aantallen als in percentages.

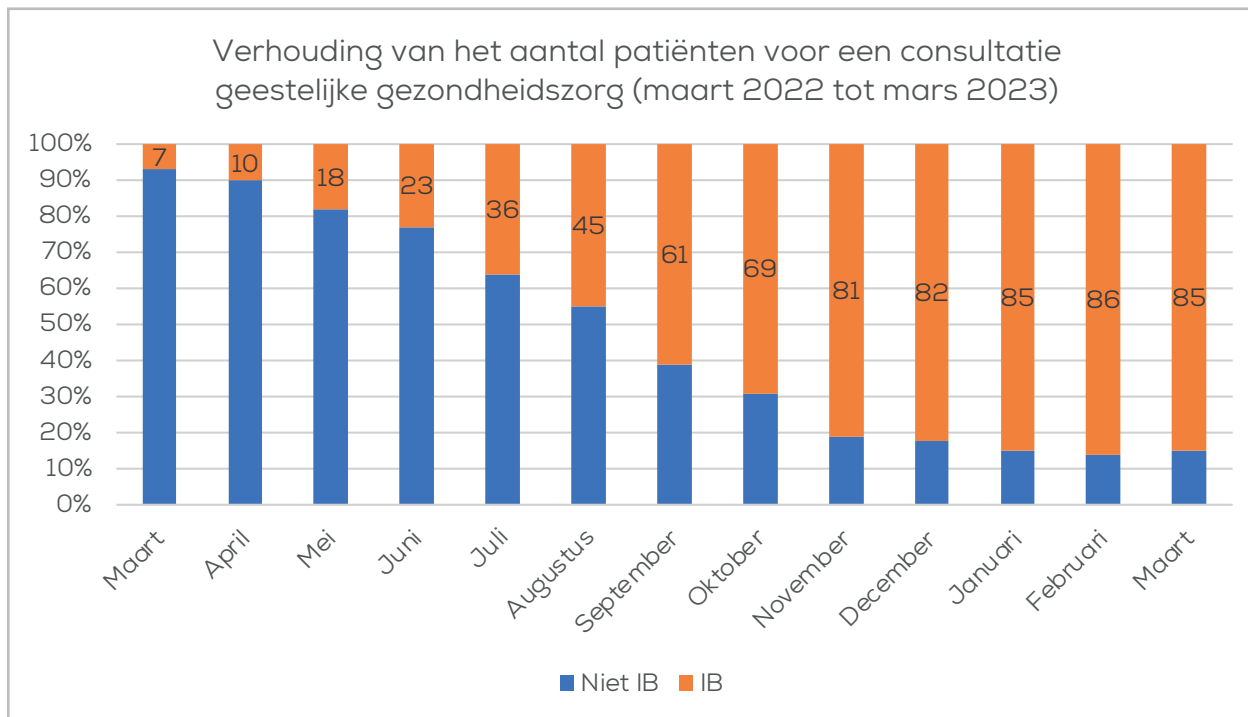
AANTAL VERZOEKERS IB OP CONSULTATIE

⁴ Cijfers verzameld door Bruss'Help, 9 mei 2023

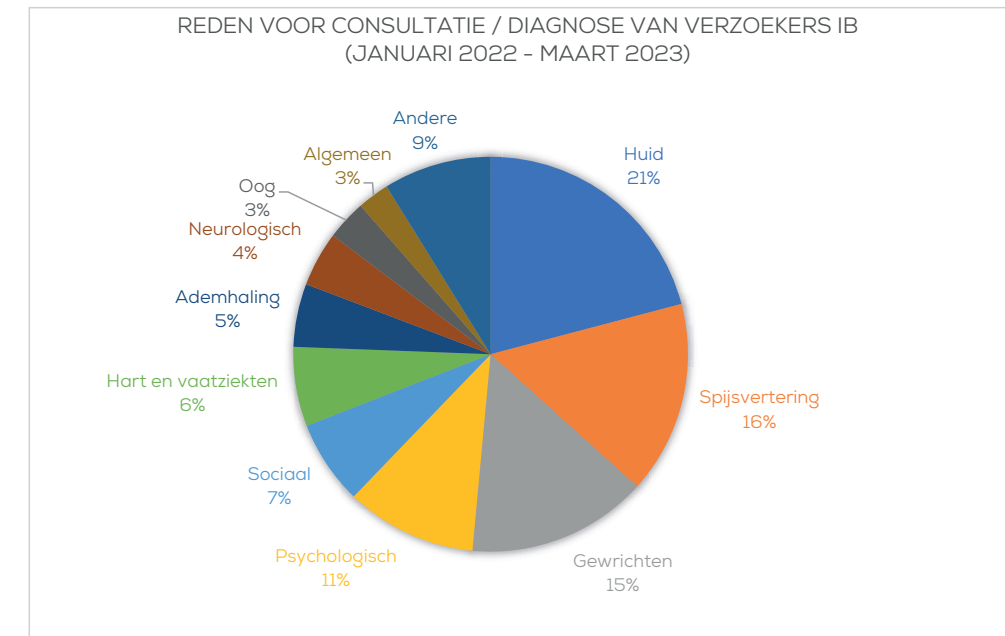
Tussen maart 2022 en maart 2023 registreerde de dienst 'Geestelijke gezondheidszorg' van Artsen zonder Grenzen een toename van het aantal verzoekers om internationale bescherming van 5% naar 84% van het totale aantal consultaties. Dit heeft een sterke impact gehad op hun werking en zorgt ervoor dat ze niet meer aan iedereen deze zorg kunnen verlenen.

Bij de medische dienst van de Humanitaire HUB, verzorgd door Dokters van de Wereld, is er sinds juli 2022 een aanzienlijke toename van het aantal verzoekers om internationale bescherming dat een consultatie krijgt, met een piek in november 2022. Hoewel het totale aantal asielzoekers vanaf december begint te dalen, gaat het percentage verzoekers om internationale bescherming dat medische consultatie **ontvangt in de daaropvolgende maanden niet onder de 50%**.

In de referentieperiode (januari 2022 - maart 2023) zijn de belangrijkste redenen voor consultaties of diagnoses van verzoekers de volgende:

- **Huidaandoeningen:** 21%, waarvan meer dan de helft betrekking heeft op schurft of andere huidirritaties;
- **Spijverteringsproblemen:** 16%, waarvan 2/3 betrekking heeft op gevallen die verband houden met tanden of tandvlees;
- **Gewrichtsproblemen** (rug, knie, schouder, enz.): 15%.
- **Geestelijke gezondheidsproblemen:** 11%: angst, depressie, posttraumatische stresstoornis, angststoornissen, enz

Deze gezondheidsproblemen houden rechtstreeks verband met de levensomstandigheden op straat, aangezien deze mensen geen toegang hebben tot opvang in het Fedasil netwerk.

In reactie op het aantal mensen op straat zonder toegang tot gezondheidszorg, opende **Artsen Zonder Grenzen (AzG) in oktober 2022 een tijdelijke medische hulppost** voor het registratiecentrum van de Dienst Vreemdelingenzaken. Gedurende de drie maanden dat de post operationeel was, zochten **2.480 patiënten medische en psychologische hulp**. Van deze patiënten werden **2.203 mensen geregistreerd als verzoekers om internationale bescherming zonder opvang**.

AzG constateerde een aanzienlijk aantal medische problemen die rechtstreeks verband houden met de slechte leefomstandigheden en het gebrek aan toegang tot preventieve en curatieve gezondheidszorg:

- **147** klinische gevallen van cutane **difterie** werden behandeld. Dankzij deze consultaties kon AzG de eerste gevallen van difterie vaststellen, de autoriteiten waarschuwen en vervolgens een mobiele vaccinatiecampagne organiseren op straat, in kraakpanden en in opvangcentra. 91% van de door de campagne bereikte personen (450) waren asielzoekers die geen toegang hadden tot opvang.
- **607** mensen met **schurft** werden behandeld.
- **236** luchtweginfecties werden behandeld en **26** gevallen van **tuberculose** werden vermoed/bevestigd.
- **5 HIV**-gevallen werden doorverwezen voor hervatting van de antiretrovirale therapie.

Ondanks de overname van de AzG-kliniek in januari 2023 door het Rode Kruis blijft het aantal patiënten te hoog om alleen door dit medisch centrum en de bestaande medische diensten (Humanitaire HUB, Athena-centrum) te worden behandeld).

Bovendien is de onvoorwaardelijke toegang tot de gezondheidszorg, inclusief preventieve diensten zoals vaccinaties, nog steeds niet gegarandeerd. Verzoekers om internationale bescherming komen aan in een verslechterde fysieke en psychologische toestand en lopen een groter risico ziek te worden. In april en mei 2023 werden gevallen van **mazelen** gemeld bij asielzoekers die niet in het netwerk waren opgevangen.

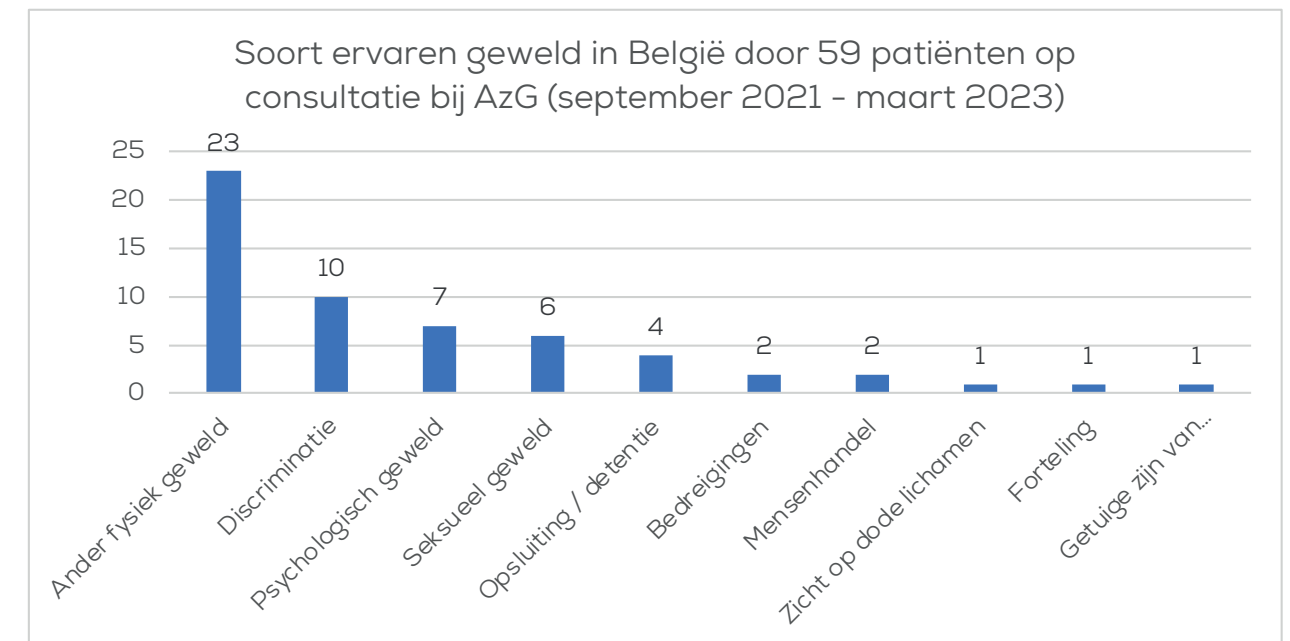

AzG-teams constateren ook een **duidelijke verslechtering van de geestelijke gezondheid van verzoekers om internationale bescherming** die op straat leven. Belangrijkste vastgestelde diagnoses zijn: psychotische stoornissen, posttraumatische stress en depressie. Deze aandoeningen worden verergerd door de onveiligheid en onzekerheid die gepaard gaan met het gebrek aan huisvesting. In sommige gevallen kan dit leiden tot zelfmoordgedachten of zelfmoordpogingen.

Tijdens medische consultaties voor de Dienst Vreemdelingenzaken hebben 8 personen spontaan melding gemaakt van **ervaren geweld** in België. Het ging om fysiek geweld (4), psychisch geweld (1), opsluiting (1) en foltering (1).

In het geestelijk gezondheidsproject van AzG hebben 59 patiënten tussen september 2021 en maart 2023, spontaan melding gemaakt van geweldincidenten in België, waarvan de meerderheid (23) slachtoffer was van fysiek geweld.

BIJZONDERE AANDACHT VOOR NIET-BEGELEIDE MINDERJARIGEN

In 2022 was er een significant stijging van het aantal niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV) in België, voornamelijk jongens van 15-17 jaar afkomstig uit Afghanistan. Vorig jaar heeft Fedasil de opvangcapaciteit voor niet-begeleide minderjarigen uitgebreid. Eind 2022 waren er 3.251 plaatsen beschikbaar, door de creatie van 536 bijkomende plaatsen. Dit is meer dan het dubbele van de capaciteit in januari 2020. Vandaag (mei 2023) is het totaal aantal plaatsen verder gestegen tot 3 458. Momenteel worden er 2.823 NBMV's opgevangen. Dat betekent dat er 635 beschikbare plaatsen zijn, waarvan 339 in de eerste fase (OOC's). Het is essentieel om dit goed te monitoren om te voorkomen dat de situatie van oktober 2022 zich herhaalt, waarbij ook niet-begeleide minderjarigen de toegang tot het opvangnetwerk ontzegd werd. De signalen die ons bereiken uit het buitenland vereisen grote alertheid.

Aanbevelingen

Gezien de ernst en de urgentie van de situatie, vragen wij het volgende aan de federale regering:

- 1) Stop de normalisering van de opvangcrisis en de systematische opvangweigeringen, gezien de enorme impact op de menselijke waardigheid;
- 2) Pas bestaande wettelijke mogelijkheden toe om de opvangcrisis eindelijk op te lossen:
  - a) Activeer de federale fase van het nationale crisisbeheer, om zo personeel van Defensie en Civiele bescherming op te vorderen voor het inrichten van tijdelijke noodopvangplaatsen
  - b) Breng verzoekers om internationale bescherming tijdelijk onder in hotels of andere noodopvangplaatsen
  - c) Activeer het spreidingsplan, zoals bepaald in de opvangwet en de OCMW-wet, voor een evenwichtige spreiding van individuele opvangplaatsen en toewijzing aan OCMW's van verzoekers;
- 3) Maak plaatsen vrij in het opvangnetwerk, bijvoorbeeld door onverwijderbaren en personen die al meer dan 3 jaar in het opvangnetwerk zitten, in "langdurig verblijf", te laten uitstromen, door hen een verblijfsoplossing aan te bieden, d.w.z. hen een verblijfsvergunning te verlenen;
- 4) Garandeer een aangepaste opvangplaats - voor de meest kwetsbare groepen. Sluit 'niet-begeleide minderjarige vreemdelingen niet uit van de opvang op basis van leeftijdswijfel en het ontbreken van een leeftijdstest;
- 5) Garandeer onvoorwaardelijke en directe toegang tot preventieve en curatieve medische diensten voor alle verzoekers om internationale bescherming.

CONTACTEN:

Vluchtelingenwerk Vlaanderen - Thomas Willekens - Beleidsmedewerker
thomas.willekens@vluchtelingenwerk.be - 0492/11.27.83

CIRÉ - Sotieta Ngo - Algemeen Directeur
sngo@cire.be - 0475/95.62.28

Médecins du Monde - Emmy Deschuttere
emmy.deschuttere@doktersvandewereld.be - 0492/79.92.74

Artsen Zonder Grenzen - Steven De Bondt - Press Officer NL
Steven.De.Bondt@brussels.msf.org - 0475/40.60.76

BELRefugees - Julie Pire - Communication & Operations Assistant
julie.p@belrefugees.be - 0489/38.03.45

Caritas International - Tom Devriendt - Coördinator advocacy
t.devriendt@caritasint.be - 0477/99.39.38

Humanitaire HUB - Lorenzo Durante - Coördinator
lorenzo.durante@medecinsdumonde.be - 0470/71.52.65